

Máme pripravenú poslednú prednášku. Ponúkam poslednú prezentáciu. Ja si ju i sama odprezentujem. To, že prednášať bude Veronika Vojtechovská. Mám pro vás pripravenú tému, pracujem v Správach RTVS v SPJ, moja otázka je, kto sleduje tieto správy? Hore ruku. Dobre, ďakujem.

Určite tí, čo sledujú, chcem povedať, ako to prebieha, myslíte, že prídem v ôsmej a potom odchádzam, priblížim vám svoju prácu.

Správy prebiehajú 7 minút. Nepočujúci moderátori, ktorí hovoria v posunkovom jazyku i tlmočníci sú ich súčasťou.

Prvýkrát sa začalo vysielat' 1. 10. 2013, fungujeme už dva roky. Bol iný vysielací čas, dnes sa vysielala od pondelka do nedele na STV2, na Dvojke. Zase od ôsmej. A ten, kto nemá možnosť odsledovať správy, môže si ich nájsť vo videoarchíve. Kto je súčasťou. Sme to my, Veronika Vojtechovská, Karin Freudenschussová, Linda Pašáková - Svoradová, Roman Vojtechovský. Nie sme tlmočníci, sme moderátori. Tlmočníci sú tí, ktorí prekladajú do slovenského jazyka.

Ako prebiehajú prípravy správ. Príchod, potom práca, maskérňa, kostymérňa, zase práca, posunkovanie vo štúdiu, vysielanie. Keď prídeme do budovy televízie, pracovné dni od pondelka do piatka, každý má iný pracovný nástup. Každý si ho dá podľa toho, ako jemu vyhovuje. Ja viem, že potrebujem na to viacej času, ďalej sa pripravím, dám si tento čas príchodu. Roman vie, že nebude tráviť toľko času v maskérni. Karin príde skôr, Linda ešte skorej. Cez víkendy a sviatky prichádzame o pol hodinu neskôr.

Práca v kancelárii, čo to vlastne obnáša. Pošlú nám text vo slovenskom jazyku, ja si ho prečítam, musím ho preložiť do posunkového jazyka, aby ste všetci rozumeli a aby z toho nevznikla posunkovaná slovenčina, to by nemalo význam. Prispôbim to do posunkového jazyka. Vždy mi príde 10 správ od editora, ja si to upravím do gramatiky posunkového jazyka. Nado mnou je obraz, aby nedošlo k nedorozumeniu, boli tam skrátené titulky, tiež sme sa snažili o to, aby boli jednoducho napísané, aby tomu nepočujúci rozumeli a takto trvá naša práca v kancelárii, je to najdlhšia časť. Niekedy sa stane, že aj ja nerozumiem, príde mi krátky text a ja neviem, čo tomu predchádzalo. Keď sledujem správy, keby som povedala brexit, nerozumiem. Ale už viem, že Británia odišla z Európskej únie, musím vedieť, čo tomu predchádzalo.

Keď mi príde 10 správ, niektorá je veľmi dlhá a ja musím niektorú vynechať, dodržať časový limit 7 minút. Idem do maskérne a kostymérne, nejaký čas to trvá, u muža je to kratší čas, som nalíčená na večer a keď prídem domov, musím si to umyť. Vraciam sa naspäť do kancelárie, kde prebieha nácvik prekladu do posunkového jazyka, keď mi to nepasuje, zmením si to a upravím. Tlmočník je prítomný. Ale on ako tlmočník v tomto čase nie je ako tlmočník, ale ako kolega, ktorý skontroluje obsah to, čo som preložila, či je to správne. Možno ma upozorní, že som nejakú vec zle pochopila. Toto trvá zhruba od 16.30 - 16.45. Potom sa presúvam do nahrávacieho štúdia, v pracovné dni som v nahrávacom štúdiu od 17.15 - 17.45 a tam to, čo som upravila, posielam do čítačky a čítam si už to moje upravené, pretože nie je možné, aby som to umelo spamätala. Tam vidím všetko, čo som si pripravila, vidím čas. A môžem. V nahrávacom štúdiu nikto nie je. Za mnou je zelená stena, je to plátno. Ja nesmiem byť zeleno oblečená. Nesmieme nosiť zelené oblečenie. Táto vec je veľmi dôležitá.

Keď skončím s posunkovaním jednej správy, prichádza ďalšia správa a začnem posunkovať. Čiže tam je svetielko. Keďže som tam sama, posunkujem pomaly a tu čítačku posúvajú pomaly. Hore v réžii je tlmočník s režisérom a ten režisér povie, kedy končím jednu správu a začínam druhú. Je tam režisér, kameraman. Tlmočník sedí, vidí mňa, ako ma to natáča. Takto funguje komunikácia bez tlmočníka, bez neho by to nešlo. Vyriešili sme to, že tam mám televízor, kde vidím tlmočníka a keď tlmočník na mňa niečo vidí, tak ma upozorní, nech sa otočím a čítačka ide. On počúva, pozerá, čo ja

posunkujem. A vlastne čítačka ide podľa toho, kto číta môj text, ten sa prispôsobí môjmu prejavu. Tlmočník so mnou bol v kancelári, ale pri režisérovi je v pozícii tlmočníka. Režisér má pripomienky, že veľa rozprávam, nevlezú sa do času 7 minút, komunikujeme cez tlmočníka. Niekedy veľakrát sa stáva, že počujúci alebo moderátori, ktorí moderujú správy a oni potom ten text čítajú, v mojich správach sú už správy čítané i keď to naposunkujem. A keď sa ten pán zaďáva, musí to ísť odznova, pretože sa to nedá dať dokopy.

Už sme si zvykli, že znamená tento posunok, keď si spojím ruky, že idem ďalej. A tu je hlavný obrázok. O čítačke som hovorila. Tu prebieha pravé vysielanie o ôsmej. Zaujímavosťou je, tieto fotografie mám z Čiech, jednej nepočujúcej sa podarilo odfotiť, ktorá má 2 televízory, že v tom istom čase prebieha tento obraz. A tak mi to preposlala.

Samozrejme, veľa nepočujúcich má otázky ohľadom prípravy správ. Takže by som tie najčastejšie zodpovedala. Čas, správy majú začať o ôsmej. Vieme, že sa to stáva, nepočujúci sú nespokojní, ale musíme sa prispôbiť športovým reláciám. Niekedy ten šport je oveľa dlhší a správy sa vysielajú až v noci. Takisto sa stane, že sú správy zrušené, vysvetlím dôvod. Tento rok je výnimočný, olympijské hry, veľmi veľa športových vecí a televízia má zmluvy so športovými zväzmi a je to pre ňu prednosťou a na týchto prenosoch zarábajú. Samozrejme, nepočujúci hovorí, že je toho málo, je to našim cieľom, ale všetko stoja peniaze. Budeme sa snažiť rokovať, aby sa to zvýšilo. Boli 5-minútové správy, zvýšilo sa to na 7. V Čechách to trvalo. Každý deň moderujeme, my sme boli prví a Česi si to po našom vzoru predložili.

Snažíme sa na tom pracovať. Mnohí si myslia, že je ťažké to upraviť. Ľahšia je posunkovaná slovenčina, pretože ideme správne a rýchle. Ale snažíme sa to dať do primárneho jazyka nepočujúcich. Tí majú radi hovoriť hneď o udalostiach, ktoré sa stali. Najprv povieme čas, potom miesto a potom podstatu. Je tam ten priebeh. Je veľmi dôležitý text, alebo tá pointa textu. Viac ako vyjadrenie času a miesta. Niekedy, keď sa hovorí, tá osoba povedala niečo a tá povedala niečo, čiže nemôžem stáť pasívne na jednom mieste, musím to riešiť zmenou polohy. Napríklad že Slovensko vyhralo vo futbale nad Nemeckom. Samozrejme, musíme myslieť na to, že sa prispôbime v rámci posunkového jazyka tomu, tým posunkom, čo nepočujúci používajú. Napríklad to, čo nepočujúci najviac používajú. Napríklad hovorí Bratislava a Košice, my ukážeme Bratislava plus Košice, je to pro jazyk nepočujúcich zásadné. Určite tomu nepočujúci rozumejú. Alebo typické špecifické posunky v rámci materinského posunkového jazyka nepočujúcich. Používame klasifikátory, ukážeme auto, bola havária, auto sa prevrátilo alebo sa prevrátilo na strechu atď. Takto potom my to znázorňujeme.

Niektorí počujúci v rámci textu hovoreného používajú slovo palivo. Ale nepočujúci by tomu nerozumeli, používame posunky benzín a nafta. Energetika, niektorí nevedia rozlíšiť, snažíme sa špecifikovať - elektrina, plyn. Rovnako ako dopravný prostriedok snažíme sa používať autobus, auto atď. Veľakrát sa stáva, pre mňa je veľký horor v úvodzovkách, pretože neviem rozlíšiť, či je tam veľa osôb, koľko osôb? Či to je jedna osoba? Minister životného prostredia, počujúci používajú šéf envirezortu. Ja neviem, či je to jedna alebo viac osôb. V hovorenom texte, aby ľudia vnímali text, použijú ten istý výraz inak. Čiže používajú synonymá. Môžu to byť tri synonymá, ktoré majú ten istý význam. Ja sa snažím používať ten istý výraz. Minister zahraničných vecí sa tiež hovorí - šéf diplomacie. My použijeme ten istý posunok, minister zahraničných vecí. Veľakrát sa používa, stalo sa v Rusku, Moskva povedala. Moskva, Rusko, je v tom chaos. Čiže počujúci majú radi, keď sa ten text obmieňa, ale my si vyberieme jedno slovo, ktoré opakujeme, aby nebol zmätok. Keď máme pocit, že je to iné mesto či štát, ktorý to povedal. Západ, čiže je to vlastne Európska únia, musíme myslieť na to, aby to nepočujúci pochopili. Takisto Slovensko je veľmi veľké, čiže musíme rozlíšiť, či to je

mesto alebo dedina. Keď hovoríme - stalo sa v dedine, musíme to upresniť Rožňava, dedina Slavošovce, aby sme mali pred očami nejakú akoby mapu, aby sme si to predstavili, kde to bolo. Alebo kedy povieme Doneck, stalo sa to na Slovensku? Nie, špecifikovať štát a mesto. Takisto samozrejme musím rozumieť materinskému posunkovému jazyku, nielen vedieť posunkovať a nič iné ma nezaujíma, takisto poznať kultúru nepočujúcich.

Ak dôležitému pojmu rozumiem a zaujíma ma, či tomu ostatní rozumejú, tak musím vysvetliť ten pojem. Rajonizácia škôl. Samozrejme aj pre mňa je ten pojem neznámy, cudzí, snažím sa ho vyhľadať v slovníku a vysvetliť ho nepočujúcim, aby sa v rámci správ nepočujúci vzdelávali. Napríklad členovia súdnej rady povedali, hlasovali, keď bol proti, ty informácie nie sú potom presné. Snažíme sa informácie upresniť.

Jedno slovo má niekedy 3 alebo 4 posunky. Pes sa ukáže takto. A ktorý je z týchto posunkov si vyberiem? Viem, že viac sa používa napríklad tento posunok pes, tak si vyberie tento posunok. Vyberiem jeden reprezentatívny, i keď niektorí hovoria, že ho nepoužívajú. Niekedy sa nám do textu dostane fráza, ktorá sa tam nehodí. To sa snažím vybrať čo najvhodnejšiu. A posunky špecifické, nepriame pomenovania - bazár, atď. To sú posunky, ktoré sa musia zariadiť do tých správ.

Teraz vám chcem ukázať. Ako správu napíše počujúci, nech sa páči, prečítajte si ju. Všimnite si, že tato správa, opäť je tam štát, mesto, je to niečo iné? Nie, je to jedno a to isté miesto, ale sú tam použité synonymá. Také správy dostaneme od počujúceho a musím to prispôbiť. To vyhodíme do koša. Štát Ukrajina, predseda vlády Arsenij Jaceňuk bolo "vyhlásil" nepočujúci nepoužívajú slovo, ale iba posunok. Čiže musím opäť sa prispôbiť aj polohou tela. Nepočujúci nevyhlásujú to slovo, ale špecifický posunok. Viem, že napríklad Roman používa trochu iné posunky, čiže také typické pre neho, ako to on vníma, čo je pro neho dobré. Čo sa mi stalo, Linda bola nová a ja som zvyknutá na svoj štýl, Roman na svoj a Linda na svoj štýl, každý má svoj. Samostatnosť spolu. Čiže ako to ukážem, musím tam pridať. Právo x moc x ich. Takisto musím ukázať, nie právomoc moja, ale ich. Musím myslieť v tom posunkovom jazyku. Tieto dve čiarky znamenajú, že tam treba urobiť pauzu, maličkú prestávku, aby som v tom texte v tých správach nemala zmatok. Ako ukážem, že ten zákon, práve tento zákon. Musím ukázať posunok "ten". Toto je moja práca, môj preklad do posunkového jazyka. Čiže počujúci mi dá text a ja to musím preložiť. Práca od A - Z do vysielania, prvá najťažšia práca je tento text, je dôležitá, pretože musia nepočujúci vedieť čítať, ale pokiaľ nerozumejú, čo čítajú, nedokážu to odprezentovať v posunkovom jazyku. Čiže musia sami rozumieť. Ak máte otázky, nech sa páči.

Všetko je mi jasné, chcel by som sa spýtať, tie texty sú rôzne. Ty sa dokážeš zmestiť do 7 minút. Keď máš časovú rezervu, natočíte niečo viac?

Samozrejme na začiatku bol problém, nevedela som, ak to bude fungovať a musela som si strážiť preklad do posunkového jazyka. V počítači je špeciálny program Octopus a v rámci toho programu je čas, kam sa to nakliká, počujúci hovorí v hovorenom texte, viem, koľko asi minút je potrebných. Takže viem, že počujúci hovorí 8:30, čiže viem, že to stihnem za 7 minút. Ak je to viac ako 8:30, musím to upraviť. Čiže je veľmi prísny režisér, ktorý to stráži. A potom musíme niečo vyhadzovať. Niekedy sa stane, že tých 7 minút prekročíme. A oni musia zistiť alebo zavolať proste, čo je v rámci programu dôležité, šport alebo niečo. A tam nič dôležité nie je, tak správy sú dlhšie. Nesmiem odísť. Ja si myslím, že treba sledovať program, ak viem, že moderátor rozpráva do 8:30, tak viem, že to musím stihnúť za 7 minút. Na začiatku som to nevedela odhadnúť. Buď to bolo veľa alebo málo, ale viem sa tomu prispôbiť. V rámci počítača som si

odsledovala. Ak je to viac, viem, že to nemusím opravovať.

Ďalšia otázka. Kedy sa natáča, či sa natáča priamym prenosom? Nie. Teraz si to prejdeme naspäť. Ukážem ešte raz. Čiže končíme o 17.45, do tej doby to musí byť všetko urobené.

Otázka bola, štyri moderátori sú prítomní každý deň? Nie, kto má službu, ja mám pondelok, druhý utorok, striedame sa. Ukázala som priebežne, aby ste videli, ako to prebieha.

Ďalšia otázka. Ja mám ťažkú otázku pro Veroniku. Ja som počujúci učiteľ, potrebujem učiť nepočujúci deti. Čo je najdôležitejšie. Prvé si myslíme, že nepočujúce deti, nepočujúci pedagóg, dobré vzdelanie, vláda nás tlačí znižovať počet špeciálnych škôl a viac detí integrovať. My chceme učiť v dvoch jazykoch, orálne i posunkovo. Mám potom prosbu, keby by sme si sadli s nepočujúcimi pedagógmi, hovoríme stále o peniazoch, to je pravda. Ja na škole mám tlmočníka, ale nemôžem jej zaplatiť. Preto ja jej dám náhradné voľno cez prázdniny. Všade sú peniaze, ale prosím rovnako asociácie, aby aj Jaro, Mišo, aj Roman, spolu ste sa dohodli, čo je najdôležitejšie pro vzdelávanie a pre nepočujúcich, aby sme spolu hovorili. Hovorí sa, slepí, vozičkári sú jednotní. Vy ste rozbití. Ale vidíte, akceptujú Jara. Dôležité rešpektovať jeho názor. Nesúhlasím s Jarom, ale to veľmi pomáha, potom veľa dosiahneme. Prosím, keby sme sa mohli dohovoriť, aby sme bojovali spolu, nie jednotne. A tretiu vec, veľmi pekne ďakujem organizácii, konferencia bola výborná, my tak nedokážeme, vy ste majstri. Ďakujem pekne. Ďakujem. Ďakujem ešte raz. V tejto oblasti sa môžeme spojiť, dohodnúť sa na termíne a prediskutovať, to je na veľmi dlhé rozoberanie, naozaj sa mi páči, že ste to prijali, že ste prijali formu a ste ochotní spolupracovať, to sa mi veľmi páči. Naozaj budem veľmi rada, keď si nájdeme čas a spoločne si sadneme a porozprávame sa.

Ja by som chcel položiť 2 otázky. Vás je 4 a koľko máte tlmočníkov? To stále chodí jeden?

Áno, ešte raz. Čo sa týka rozhlasu a televízie v SR, máme 5 mediálnych tlmočníkov, ktorí pracujú v rámci správ. Ale oni sú aj v správach, tak ten istý tlmočník pomáha aj nám.

Druhú otázku, odkiaľ máte posunky miest a štátov?

Ono je to naozaj, to bolo chaotické, tie možnosti neboli. Čiže snažila som sa doma, zo zahraničia pozbierať, čo sa používa v rámci posunkov, mala som CD originál, kde boli štáty, mestá, pozrela a posunky prevzala odtiaľ. A vďaka Facebooku, DeafWorld som prevzala posunky. Sama doma som sa snažila aj v rámci slovníka sme to potom zhrnuli, je to dostupné na webovej stránke, mali sme jeden web, portál, kde by sme to všetci našli. Nie sú oficiálne, ale potrebujeme to. Na webe sa to dá pozrieť. Niektoré posunky neexistujú, musím to ukázať prstovou abecedou a potom doma ale rozmýšľam nad tým, pátram, snažím sa získať kontakt na niekoho, kto posunky vie. Samozrejme, veľmi ťažké sú mená politikov, nepočujúci nemajú radi, keď sa používa prstová abeceda, povedia, že fuj. Ak sú ministri, v rámci porady nás štyroch moderátorov sa dohodáme, či sme vieme posunok na konkrétneho ministra, tak ho použijeme. Môže sa stať, že si ten posunok vyberieme, a potom nás upozorní, že sa nehodí, aby sme ho nepoužívali.

Teraz poslednú otázku poprosím.

Ďakujem všetkým štyrom moderátorom, že sa snažia odovzdať nám všetky informácie. Niekedy pozerám na slovenské titulky v správach, manžel má slúchadlá a potom cez slúchadla mi dané informácie doplní. Po 50 minútach čakám na správy v posunkovom jazyku. Ja som z východu, mám rada všetkých na Slovensku, ale keď sa vrátim na východ a bavíme sa na tému slovenskej televízie, ako prebiehajú správy, vyslovili spokojnosť, že sledujú správy, ale viac sledujú televíziu JOJ, je to pro nich zaujímavejšie, ukazujú v správach, aká bola havária, kto koho zabil, sú tam správy zo dňa. Je dôležité, aby sme sledovali správy. Týmto spôsobom sa i vzdelávajú. Zbytočne budeme pozerať Markízu, Joj, keď tomu nerozumieme. Aj keď to trvá 7 minút, veľa vecí, informácií, prostredníctvom správ odovzdávajú.

Je to pravda. Skutočné správy sú na druhom mieste, ale preto, že nepočujúci tomu nerozumejú, je to jednoduché. Majú práve radi akčnosť, havária, čiže akoby také bulvárne správy. Slovenská televízia sa zaoberá politikou. Na začiatok, keď dostanem správy, dostanem 10 správ, samá politika, ekonomika. Takže sa snažím ich upozorniť, nepočujúci majú radi informácie, čo sa stalo, nejaké informácie zo sveta nepočujúcich a šport. Takže to sú tri oblasti najzaujímavejšie pre nepočujúcich. My dvaja s Romanom sa najviac snažíme upozorniť, že aby túto správu editor zariadil. Niekedy sa snaží sám vyhľadávať informácie o nepočujúcich, pochválime ich, že to je super, snaží sa aj od nás učiť, čo je pro nepočujúcich zaujímavé. Stalo sa jedného dňa, že boli vysielané 3 správy aktivít nepočujúcich a veľmi rada som bola za to, že som mohla správy sprostredkovať nepočujúcim. Ďakujem veľmi pekne.

